

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

Priscianus

[Venedig], 15. Dez. 1481

[Liber primus. De voce]

[urn:nbn:de:bsz:31-324175](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324175)

minatio casu per singulas extremitates omnium nominum tam in
vocales: quā in consonantes desinentium per ordinem: de genituo/
rum: tam ultimis quā penultimis syllabis. Septimus de ceteris obli/
quis casibus: tam singularibus: quā pluralibus. Octauus de uerbo &
eius accidentibus. Nonus de regulis generalibus omnium coniuuga/
tionum: & praterito perfecto primæ & secundæ coniugationis. Deci/
mus de praterito perfecto tertiæ coniugationis & quartæ. Undeci/
mus de participio. Duodecimus: & tertiusdecimus de pronomine.
Quartusdecimus de præpositione. Quintusdecimus de aduerbio &
interiectione. Sextusdecimus de coniunctione. Septimusdecimus &
octauusdecimus de constructione siue ordinatione partium oratio/
nis inter se in contextu orationis eiusdem.

De Vocis diffinitione.

Philosophi diffiniunt uocem esse aerem tenuissimū ictū.
uel suum sensibile aurium. i. q. proprie auribus accidit: &
est prior diffinitio a substantia sumpta. Altera uero a no/
tione quam græci ἐμνοϊον dicunt hoc est ab accidentibus
Accidit enī uoci auditus q̄tū in ipsa ē. uocis autē differētiæ quattuor
sunt: articulata: inarticulata: litterata: illitterata. Articulata ē quæ coar/
tata: hoc est copulata cum aliquo sensu mentis eius: qui loquitur pro/
fertur. Inarticulata est contraria quæ a nullo affectu proficiscitur men/
tis. Litterata est quæ scribi potest. Illitterata est quæ scribi non potest
Inueniunt igitur quædam uoces articulata: quæ & scribi possunt: &
intelligi: ut Arma uirumq; cano. Quædam quæ non possunt scribi:
intelliguntur tamen: ut sibili hominum & gemitus: hæc. n. uoces quā
uis sensum aliquem significant pferentis eas tamen scribi non possūt
Aliæ autem sunt quæ quāuis scribātur: tamen inarticulata: dicuntur
cum nihil significant: ut coax: cra. Eas. n. uoces q̄q̄ intelligimus de
qua sint uolucres profectæ: tamen inarticulata: dicuntur: quia uox ut
superius dixi inarticulata est quæ a nullo affectu proficiscitur. Aliæ
sunt inarticulata: & illitterata: quæ nec scribi possunt nec intelligi: ut
strepitus: mugitus: & his similia. Scire autē debemus: quia has quat/
tuor species uocum perficiunt quattuor superiores differētiæ genera/
liter uoci accidentes binæ per singulas inuicem coeuntes. Vox autē
dicta est uel a uocando: ut dux a ducendo: uel ἀπὸ τοῦ βοῶ: ut qui/
busdam placet.

De Littera.

Articulata
Inarticulata
Litterata
Illitterata

Littera est pars minima uocis composita: hoc est quæ con-
stat ex compositione litterarum. Minima autem quantū
pertinet ad totam comprehensionem uocis litterata: Ad
hanc. n. etiam pductæ uocales breuissimæ partes inueniū-
tur: uel q̄ omnium est breuissimū eorū quæ diuidi possunt id quod
diuidi non potest. Possumus etiam & sic diffinire. Littera ē uox quæ
scribi potest indiuidua. Dicitur autem littera: uel quasi legitera eo q̄
legendi it̄r prabeat: uel a litturis ut quibusdam placet: quod plerūq̄
antiqui in caratis tabulis scribere solebant & postea dclere. Litteras
autem etiā elementorum uocabulo nuncupauerunt: ad similitudinē
mundi elementorū. Sicut. n. illa cocuntia omne corpus perficiunt. Sic
etiam hæ coniunctæ litteralem uocem quasi corpus aliquod compo-
nūt: uel magis uere corpus. Nam si aer corpus est: & uox quæ ex aere
ictō constat corpus esse ostenditur. Quippe cū & tangit aurem & tri-
partito diuiditur: quod est suum corporis hoc est in altitudinē. & la-
titudinem & longitudinem. Vnde ex omni parte potest audiri. Præ-
terea tamen singulæ syllabæ altitudinē quidem habent i tenore: cras-
situdinem uero & latitudinem in spiritu: lōgitudinē in tempore. Litte-
ra igitur est nota elementi & uelut imago quædā uocis litteratæ quæ
cognoscitur ex qualitate & quantitate figuræ linearum. Hoc uero in-
terest inter elementa: & littera: q̄ elementa proprie dicuntur ipsæ pro-
nunciationes. Notæ autem earum litteræ: Abusue tamen & elemē-
ta p litteris: Et litteræ pro elementis uocantur. Cum enim dicimus
non posse cōstare in eadem syllaba. r. ante. p. non de litteris dicimus
sed de pronunciatione earum. Nam quantum ad scripturā possunt
coniungi: non tamen etiam enunciari nisi postposita. r. ut princeps.
Sunt igitur figuræ litterarum quibus nos utimur. xxiii. Ipsæ uero p
nunciationes earum multo ampliores. Quippe cum singulæ uocales
denos inueniātur sonos habentes uel plures: ut puta. a. breuis quattu-
or habet soni differentias cum habeat aspirationem & acuitur uel gra-
uatur: & rursus cum sine aspiratione acuitur uel grauatur: ut habeo
habemus: abeo abimus. Longa uero eadem sex modis sonat: cum ha-
bet aspirationē & acuitur uel grauatur: uel circūflectit: ut hamis ha-
mor: hamus: & rursus cū sine aspiratione acuitur uel grauatur uel cir-
cūflectit: ut aræ arag: ara. Similiter aliæ uocales. possunt pferri. Præ-
terea tamē. i. &. u. uocales quando mediæ sunt alternos inter se sonos
uidentur cōfundere teste donato: ut uir optimus quis: & i quidē quā-

do post u consonantē loco digāma. f. sūctā xolici ponit breuis sequen-
te. d. uel. n. uel. r. uel. t. uel. x. ionum. y. græce uidet habere: ut uideo:
uim uirtus: uicū: uix: u: autē quis cōtractū eundē tamē sonū: hoc est
y. habet cū iter. q. & o. uel. i. uel. ae diphthongū positū ē: ut que quis
quæ. Necnō iter. g. & eadā uocales: cū in una. yllaba inuenit ut pin-
gue: sanguis: lingua: In consonantibus etiā sunt differētiæ plures: trā-
teantium in alias & nō transeuntū quippe diuerſa sunt potestatis.

Accidit igitur litteræ: nomen: figura: potestas. Nomen ueluti
a. b. c. & sunt i declinabilia: tā apud græcos elemētōꝝ noia:
q̄ apud latinos: siue q̄ a barbaris inuēta dicuntur siue q̄ sim-
plicia hæc & stabilia esse debēt: quali fundamētū oīs doctriæ immobile
siue q̄ nec aliter apud latinos poterat esse: cum a suis uocibus uocales
nominentur. Semiuocales uero i se desinat. Mutæ autē a se incipientes
uocali terminent: quas si flectas: significatio quoq; nominū una eua-
nescit. Vocales igitur ut dictū est per se prolata: nomē suum ostendūt
Semiuocales uero ab. e. incipientes & in se terminantes: absq; x. quæ
sola ab i incipit p̄ anastrophē græci nominis xi Quia necesse fuit: cū
sit semiuocalis a uocali icipere: & in se terminare: quæ. x. nouissime a
latinis assumpta post omnes ponitur litteras: quibus latinæ dictioēs
egent. Quod autem ab. i. incipit eius nomen ostendit etiam Seruius
in cōmento quod scripsit in donatum his uerbis. Sunt septem semi-
uocales quæ ita proferuntur: ut inchoent ab. e. littera: & desinant in
naturalem sonum ut. f. m. n. r. s. x. Sed. x. ab i inchoat. Id etiam eutro-
pius confirmat dicens una duplex. x. est quæ ideo ab i. incipit: quia
apud græcos in eandem desinit. Mutæ autem a se incipientes: & in e
uocalem desinentes: exceptis. k. & q. Quarum altera in a: altera in. u
finitur sua conficiunt nomina. h. n. aspirationis magis est nota. Figu-
ræ accidunt: quas uidemus in singulis litteris. Potestas autem ipsa ē
p̄nunciatio: p̄pter quā: & figuræ: & nomina sunt facta. Quidam etiā
addunt ordinem: sed ē pars potestatis litterarū: ex his uocales dicunt
quæ per se uoces perficiunt: uel sine quibus uox litteralis. p̄ferri nō po-
test: unde & nomen hoc præcipue sibi defendunt. Ceteræ. n. quæ cū
his p̄feruntur consonantes appellantur. Sunt igitur uocales nume-
ro quinque. a. e. i. o. u: utimur autē etiā. y. græcorum causa nominum.
Consonantiū autē aliæ sunt semiuocales: aliæ mutæ. Semiuocales
sunt ut plerisq; latinorum placuit septem. f. l. m. n. r. s. x. Sed. f. mul-

tis ostenditur modis muta magis: de qua post docebimus. z. quoque
titimur in grecis dictionibus: hæc ergo hoc est semiuocales quantum
uincuntur a uocalibus tamen superant mutas: ideo apud grecos qui
dem omnes dictiones: uel in uocales uel in semiuocales quæ secundā
habent euphoniā desinunt quam nos sonoritatem possumus dice-
re. Apud latinos autem ex maxima parte non tamen omnes. Inueni-
untur. n. quædam etiā in mutas desinētes. Semiuocales autem sunt
appellatæ quæ plenam uocem non habēt: ut semideos: & semiuiros
appellamus non qui dimidiam partem habent deorū: uel uirorum:
sed qui pleni di: uel uiri non sunt. Reliquæ sunt mutæ: ut quibusdā
uidetur numero nouem. b. c. d. g. h. k. p. q. t. Et sunt qui nō bene hoc
nomen putant eas accepisse. Cum hæc quoque partes sint uocis: qui ne
sciunt: quæ ad comparationem bene sonantiū ita sint nominatæ uelut
informis dicitur mulier nō quæ caret forma: sed quæ male est forma-
ta: sicut etiā frigidum dicimus eum nō qui penitus expers ē calor
sed qui minimo hoc utitur. Sic igitur etiam mutas: nō quæ omnino
uoce carent: sed quæ exiguam partem uocis habent. Vocales apud
latinos omnes sunt ancipites: uel liquidæ: hoc ē quæ facile modo pro-
duci: modo corripi possunt: sicut etiam apud antiquissimos crāt gra-
corum ante inuentionem. ñ. &. ω. quibus inuentis. e. &. o. quæ ante an-
cipites erant: remanserunt perpetue breues. Cū earū p̄ductarū loca pos-
sella sunt a supradictis uocalibus sēper longis. Sunt etiam in consonā-
tibus longæ: ut puta duplices. x. &. z. Sicut enim longæ uocales: sic hæc
quoque longæ faciunt syllabam. Sunt similiter in consonantibus an-
cipites uel liquidæ: ut. l. &. r. quæ modo longam modo breuem post mu-
tas positæ in eadē syllaba faciūt syllabā: his quidā addunt nō irra-
tionabiliter. m. &. n. quia ipsæ quoque comunes faciūt syllabas post mu-
tas positæ: quod diuersorū confirmatur auctoritate tam grecorum quæ
latinorū. Quidius in decimo methamorphoseos. Piscosamque gnidō
gravidāque amathunta metallis. Euripides in phœnisis. ὅτι τέονη· τὰ ἡ
νκά τῆρι μόνωρισε. In eisdē ἀπολλο μεδωνη κακοῖσ ἀντροσ apud
grecos inuenit̄ tamē. m. ante. n. posita nec p̄ducens ante. se uocalē mo-
re mutarū τῶσ ἀέν ὁ ἀνυσάρχιοσ ἐφηξένος ὀλλεσίνδινων. Apud an-
tiquissimos grecorum non plus quæ sedecim erant litteræ. quibus ab il-
lis acceptis latini antiquitatem seruauerunt perpetuā. Nam si uerissi-
me uelimus inspicere eas hoc est sedecim non plus quæ duas additas in
latino inueniemus. sermohe. F. æolicum digamma quod apud antiquis

simos latinorum eandem uim: quam apud aoles habuit. eum autem prope sonum quem nunc habet. f. significabat. p. cum aspiratione. Si cut etiam apud ueteres graecos pro. φ. p. & h. Vnde nunc quoq; i graecis nominibus antiquam scripturam leuamus p. p. & h. ponentes ut orpheus phaeton: postea uero in latinis placuit uerbis p. p. & h. f. scribi: ut fama filius facio. loco autem digāma. u. p consonante quod cognatione soni uidebatur affinis esse digāmo ea littera. Quare cum. f. loco mutae ponatur. i. p. & h. siue miror hanc inter semiuocales posuisse artium scriptores. Nihil. n. aliud habet haec littera semiuocalis nisi nominis plicationem: quae a uocali incipit: sed haec potestatem mutare litterae non debuit: Si. n. esset semiuocalis: necessario terminalis nominum inueniretur: quod minime reperies nec aē. l. uel. r. in eadē syllaba poni posset. Qui locus mutarum est duntaxat: nec cōmunē ante eandem posita faceret syllabam. Postremo graeci quibus in omni doctrina auctoribus utimur: cuius locum apud nos .f. obtinet quod ostenditur in his maxime dictionibus quas a graecis sumpsimus hoc est fama fuga fur: mutā esse confirmant. Sciendū tamen q; hic quoq; error a quibusdam antiquis graecorū grāmatici inuasit latinos. Qui & φ. & ο. & χ. Semiuocales putabāt nulla alia causa nisi q; spiritus in eis abundet inducti quod si esset uerum: debuit e quoq; uel t. addita aspiratione semiuocalis esse quod omni caret ratione. Spiritus enim potestatem litterae non mutat. Vnde nec uocales addita aspiratione aliae fiunt & aliae ea depta hoc tamen scire debemus q; non fixis labris est p̄nuncianda. f. quomodo. p. & h. atq; hoc solum interest. χ. etiā duplicem loco. c. & s. uel. g. & s. postea a graecis inuentam assumpsimus: ut dux ducis rex regis. k. n. & q. quibus figura & nomine uideant aliquā habere differentiam cum. c. tamen eandē: tam in sono uocū q̄ in metro continent potestatem: & k. quidem penitus superuacua ē. Nulla. n. ratio uidetur cur. a. sequente. k. scribi debeat. carthago. n. & caput: siue per. c. siue per. k. scribantur: nullam faciunt nec i sono nec in potestate eiusdem consonantis differentiā. Q. uero propter nihil aliud scribenda uidetur esse: nisi ut ostendat sequens. u. ante alteram uocalem in eadem syllaba positum perdere uim litterae in metro: q; si alia ideo littera est existimanda quā. c. debet. g. quoq; cum similiter p̄ponitur. u. amittenti uim litterae alia putari: & alia cum id non facit. Dicimus enim āguis sicuti quis & augur sicuti cut. Vnde si uelimus etiā cum ueritate contemplari: ut diximus non plus q̄ decem & octo

litteras in latino sermone habemus hoc est sedecim antiquas græcorum
& .f. & .x. postea additas & eas quoque ab eisdem sumptas. Nam .y. & .z.
græcorum causa ut supra dictum est asciimus nominum. **H.** au-
tem aspirationis est nota: & nihil aliud habet litteræ nisi figuram & quæ
in usu scribitur inter alias litteras quæ si sufficeret ut elementum putare-
tur nihilominus quorundam etiam numerorum figuram quia in uersu
inter alias litteras scribuntur: quibus eis dissimiles sint elementa sunt ha-
benda. **Sed** minime hoc est adhibendum: nec aliud aliquid ex accidē-
tibus proprietatem ostendit uniuscuiusque elementum quomodo potestas
qua caret aspiratio. **Nec** enim uocalis. nec consonans esse potest. uo-
calis non est. **h.** quia a se uocem non facit nec semiuocalis cum nulla
syllaba latina uel græca per integras dictiones in eam desinat. **Nec**
mutacum in eadem syllaba: cum duabus mutis bis ponitur: ut phthi-
us erichthonius. **Nulla** enim syllaba plus duabus mutis potest haberi
iuxta se positis: nec plus tribus consonantibus continuare. **Auctoritas**
quoque tam **Varronis** quam **maecii** teste **Censorino** nec .k. nec .q. nec .h. in
numero adhibet litterarum. **Videntur** tamen .i. & .u. cum in consonan-
tes transeunt quantum ad potestatem quod maximum est in elemen-
tis alia litteræ esse præter supradictas. **Multum** enim interest utrum
uocales sint an consonantes: sicut enim quanuis in uaria figura & ua-
rio nomine sint. **k. & .q. & .c.** tamen quia unam uim habent tam in me-
tro quam in sono pro una littera accipi debent. sic .i. & .u. quanuis unum
nomen & unam habent figuram: tam uocales quam consonantes: tamē
quia diuersum sonum & diuersam uim habent in metris & in pronun-
tiatione syllabarum non sunt in eisdem meo iudicio. elementis accipi-
enda: quanuis & **Censorino** doctissimo artis grammaticæ idem pla-
cuit. **Multa** enim est differentia inter consonantes ut diximus & uo-
cales. **Tantum** enim fere interest inter uocales & consonantes: quan-
tum inter animas & corpora. **Animæ** enim per se mouentur: ut philo-
sophis uidetur: & corpora mouent. **Corpora** uero nec per se sine ani-
ma moueri possunt nec animas mouent: sed ab illis mouentur. **Vo-**
cales similiter & per se mouentur ad perficiendam syllabam: & con-
sonantes mouentur secum. **Consonantes** uero sine uocalibus immobiles
sunt. **Et** in quidē modo per simplici modo per duplici accipitur consonante.
Pro simplici: quando ab eo incipit syllaba in principio dictionis posita
subsequente uocali in eadem syllaba: ut **Iuno Iuppiter**. **Pro duplici** autē

quando in medio dictionis ab eo incipit syllaba post uocalcm ante se
positam subsequente quoque uocali in eadem syllaba : ut maius pe /
ius eius in quo loco antiqui solebant geminare eandem .i. litteram &
maius peius eius scribere : quod non aliter pronuciari posset quā
si cum superiore syllaba prior .i. cum sequente altera proferentur : ut
peius eius maius . & duo .i. pro duabus consonantibus accipiebant
nam quanuis .i. sit consonans in eadem syllaba geminata iungi non
posset. Ergo non aliter quam tellus manus proferri debuit. Vnde pō
peii quoque genitiuum per tria .i. scribebant quorum duo superiora
loco consonantium accipiebant : ut si dicas Pompeiū nam tribus .iii.
iunctis qualis posset syllaba pronuciari. Nam postremum .i. pro uo
cali est accipiendum : quod Cæsari doctissimo artis grammaticæ pla
citur fuisse : auctore quoque in arte grammatica de syllabis compro
batur. Pro simplici quoque in media dictione inuenitur : sed in com
positis ut iniuria adiungo ciectus reice. **Virgilius** in bucolicis proce
leumaticum posuit pro dactylo. **Tityre** pascentes a flumine reice ca
pellas. Nunq̄ autem potest ante eam loco positam consonantis aspi
ratio inueniri : sicut nec ante .u. consonantem : unde hyulcus trisylla
bum est : nulla enim consonans ante se aspirationem recipit. **V.** uero
loco consonantis posita eadem prorsus in omnibus uim habuit apud
latinos quā apud æoles digāma .f. unde a plerisq; ei nomē hoc datū
quod apud æoles habuit olim .f. digāma in au ab ipsius uoce pfectū
teste **Varrone** : & **Didymo** qui id ei nomen esse ostendunt : p quo **Cæ**
far hanc figuram .f. scribere uoluit : quod quanuis illi rectum uisum
est : tamen cōsuetudo antiqua superauit. Adeo autem hoc uerum esse
quod pro æolico .f. digamma .u. ponitur : quod sicut illi solebant ac
cipere digamma .f. modo pro consonante simplici : teste **Astyage** qui
diuersis hoc ostendit uersibus : ut in hoc uersu δὶ ὀυενοσφελένην καὶ
παῖλα sic nos quoq; pro cōsonāte plerunq; simplici habemus .u. loco
f. digāma posuitum : u at uenūs haud animo ne quicq; exterrita mater.
Est tamen quādo iidem æoles inueniuntur pro duplici quoq; cōsonā
te digāma posuisse : ut ηὲσὸραδέσῳ παδός. Nos quoq; uidemur hoc
sequi i praterito pfecto & plusquā pfecto tertiæ & quartæ cōiugatiōis
in quibus .i. āte .u. cōsonāte posita pducitur : eadēq; subtracta corripit
ut cupiui cupii cupiuerā : audiui audii audiuerā & audierā. Inueniunt
etiam pro uocali correpta hoc digamma illi usu : ut κάίχεϊμα

ἄλφισίον. Est enim dimetrum iambicum: & sic est
profertendum .f. ut faciat breuem syllabam. Nostri quoq; hoc ipsū
fecisse inueniuntur & pro consonante .u. uocalem breuem accipisse:
Vt Horatius syluæ trisyllabum protulit in epodo hoc uersu **Niue**sq;
deducunt **Iouem.** nunc mare nunc syluæ. Est enim dimetrum iambi
cum coniunctum pentimemeri heroica: quod aliter stare non potest
nisi syluæ trisyllabum accipatur. Similiter **Catullus Veronēsis** quod
zonam soluit diu ligatam inter endecasyllabos phaleutios posuit: er/
go nisi soluit trisyllabum accipias: uersus stare non potest. Hoc tamē
ipsum in deriuatiuis: uel compositis frequenter solet fieri: ut uolo uo/
lutus: o uo solutus: auis auceps auspiciū augurium augustus: la/
uo lautus: faueo fautor: digamma æoles est: quando pro nihilo in me/
tris accipiebant: ut

Est enim exametrum heroicum apud Latinos quoque hoc idem inue/
nitur pro nihilo in metris: & maxime apud uetustissimos comicorū
Vt Terentius in andria. Siue inuidia laudem inuenies: & amicos pa/
res. Est enim iambicum trimetrum: quod nisi sine inuidia pro tribra/
cho accipatur: stare uersus non potest. Sciendum tamē q; hoc ipsum
etiam æoles quidem ubique loco aspirationis ponebant effugientes
spiritus asperitatem. Nos autem in multis quidem: non tamen in
omnibus illos sequimur: ut cum dicimus uespera uis uestis: hiatus
quoque causa solebant illi interponere. .f. digamma quod ostendunt
etiam poetæ æolide usi

& epi/
grammata quæ egomet legi in tripodē uetustissimo **Apollinis** qui stat
in xetolopho bizantii sit scripta

Et nos quoq; hiatus causa interponimus .u. loco digamæ .f. ut dauus
argiuus pauo ouum ouis bouis: hoc tamen etiam per alias quasdam
consonantes hiatus: uel euphoniae causa solet fieri: ut prodest com/
buro sicubi nuncubi quod græci quoq; solent facere:

Sed tamen hoc attendendum est: quod præualuit
in hac littera .i. in .u. loco digamma posito: potestas simplicis conso/
nantis apud omnium poetarum doctissimos: In .b. etiam solet apud
æoles transire .f. digamma quotiens ab .r. incipit dictio quæ solet as/
pirari: ut rhetor. breitor. dicunt quod digamma nisi uocali præponi &
in principio syllabæ nō potest. Ideo aut locū quoq; transmutauit: quia
b. uel digamæ post .r. in eadē syllaba præponi nō potest. Apud nos quoq;
potest inueniri q; p .u. consonante. b. ponitur celebs celestium uitā ducens

per. b. scribitur q. u. consonans ante consonantem poni non potest: sicut etiam **Bruges** & **Belenam** antiquissimi dicebant teste **Quintiliano** qui hoc ostendit in primo institutionum oratoriarum. **Nec mirum** cum. b. quoque in. u. euphoniae causa conuerti inuenimus: ut aufero pro abtero. **Aspiratio** quoque ante omnes uocales poni potest post consonantes autem quattuor tantummodo more antiquo graecorum. c. t. p. r. ut habeo herennius heros hyems homo humus hylas chremes thralo philippus pyrrhus. Ideo autem extrinsecus ascribitur uocalibus ut minimum sonet: consonantibus autem intrinsecus ut plurimum. **Omnis enim littera** siue uox plus sonat ipsa sese cum post ponitur quam cum anteponitur. quod uocalibus accidens esse uidetur nec si tollatur ea perit etiam uis significationis: ut si dicam erennius absque aspiratione: quanuis uitium uidear facere: intellectus tamen integer permanet: **Consonantibus autem sic cohaeret**: ut eisdem pernitus substantiae sit: ut si auferatur: significationis uim minuat prorsus ut si dicam **Cremes** pro **Chremes**. **Vnde haec considerata ratione Graecorum doctissimi singulas fecerunt eas quoque litteras**: quippe pro. th. o. pro ph. π. pro. ch. χ. scribentes. **Nos autem antiquam scripturam seruauimus**: in latinis tamen dictionibus nos quoque pro. ph. ce/ pimus. f. scribere ut filius fama fuga: nisi quod ut supra docuimus est alique in pronuntiatione eius litterae differentia. f. cum sono. ph. **Rh** autem ideo non est translatum ab illis in aliam figuram: quod nec si cohaeret huic quomodo mutis nec si tollatur minuit significationem quanuis enim subtracta aspiratione dicamus retor pyrrus: intellectus integer manet: non aliter quam si antecedens uocalibus auferatur. **Vnde ostenditur ex hoc quoque aliqua esse cognitio. r. litterae cum uocalibus**: ex quo quidam dubitauerunt. **Vtrum praeponi** debeat huic aspiratio an subiungi: unde **aeoles** loco ut diximus aspirationis. digamma ponentes in dictionibus ab. r. incipientibus solent loco digamma. b. scribere iudicantes debere praeponi digamma quasi uocali. **Sed rursus quasi consonanti digamma in eadem syllaba praepone** recusantes commutabant id in. b. breitor brodos dicentes: sed apud graecos haec littera. i. r. multis modis fungitur loco uocalis: ut in declinatione nominum in ra & in a puram desinentium: quae similiter seruant. a. p. obliquos casus: ut ἄρα ἄρασ ὄφια ὄφιασ. **Apud latinos autem non adeo. Quae** ritur cur i uah. & ha. post uocales ponitur aspiratio: & dicimus q. apocopa facta est extremae uocalis cui praeponebatur aspiratio: nam perfecta

uaha aha sunt: ideo autem abscissione facta extrema uocalis tamen
aspiratio mansit ex superiore pendens uocali. quia suum est interiectionis
uoce abscondita proferri. Itaque pars abscondita extremitatis uidetur
congrue in interiectionis naturali prolatione remansisse. **N**ec mirum
cum in Syriorum aegyptiorumque dictionibus soleant etiam in fine
aspirari uocales. Interiectionum autem pleraque communes sunt
naturaliter omnium gentium uoces. **I**nter e sine aspiratione & cum
aspiratione est. g. **I**nter. t. quoque & .th. est. d. & inter. p. & .ph. siue. f.
est. b. **S**unt igitur haec tres hoc est .b. g. d. mediae: quae nec penitus ca-
rent aspiratione: nec eam plenam possident: hoc autem etiam osten-
dit ipsius palati pulsus & linguae uel labrorum consimilis quidem
in terminis in .p. & .f. h. uel. f. & .b. & rursus in .c. & .ch. & .g. simili-
ter inter .t. & .th. & .d. sed in leuibus exterior sit pulsus in asperis inte-
rior. **I**n mediis inter utrunque supradictorum locum: quod facile di-
gnoscutur: si attendamus in supradictis motibus ora mirabili naturae
lege modulata uoces: **T**ayra autem est cognatio earum ad se quod
inuicem inueniuntur pro se posita in quibusdam dictionibus. ut am-
bo pro ἀμφω buxus pro πύξος & publicus pro πῦλκος γρίψος
pro ἐπίστατος gubernator pro κυβερνήτης gobius pro κοβίος caete
ἄπο τοῦ χαίρε puniceu φοινίκου deus θεός purpurcum πορφύρεον.
Hoc quoque obseruandum est quod ad comparisonem aliarum con-
sonantium quae solent mutari uel abiici immutabiles sunt apud nos-
tros. **I. n. r.** per omnes enim casus eadem permanet: ut sal salis: flumē
fluminis: **C**aesar caesaris .t. quoque & .c. quauis in tribus solis inueni-
antur nominibus quae possunt declinari hoc idem seruant: ut caput
capitis: & ab eo composita: ut sinciput sincipitis: occiput occipitis:
alce alcectis: lac lactis: in quo etiam .t. additur: quare quibusdam non
irrationabiliter nominatiuus hoc lacte prolatus inuenitur. **R**eliquae
uero consonantes mutantur: uel abiiciuntur. d. ut aliquid alicuius. m
ut templum templi peluim peluii. s. ut magnus magni .x. **R**ex regis
nix niuis **I**n uerborum quoque praeteritis perfectis solent omnes mo-
do mutari modo manere exceptis. **I. p. f. x.** haec enim nunquam mutan-
tur: ut habeo habui: iubeo iussi: compesco compescui: dico dixi: ascē-
do ascēdi: laedo laesi: lego legi: pingo pinxi: demō dempsi: premo pres-
si: mōneo monui: sino siui: neqō nequiui: torqueo torsti: dissero disse-
rui: uro ussi: uerto uerti: flecto flexi. **I**lle autem quattuor nunquam mutantur
ut supra diximus in praeterito perfecto. **I.** ut celo celauit: doleo dolui: uolo

uolui: mollio molliui. p. turpo turpau. Stupco stupui: scalpo scalpsi
 lipio lipiui. f. quasso quassau: cenleo censiui: arcesso arcessi. ui. x. nexo
 nexui. **V**ocales quoq; in eisdem prateritis perfectis: quæ in principali
 bus syllabis inueniuntur uerborum modo ex correptis producuntur:
 modo mutantur in alias uocales: modo manent eadem. **P**roducuntur
 plerunque omnes: ut faueo faui: caueo caui: sedeo sedi: lego legi: ui/
 deo uidi: moueo moui: foueo foui: fugeo fugi. **M**utatur. a. & c. a. qui
 dem in. c. modo productam modo correptam. **P**roductam: ut ago
 agi: capio capi: facio feci: frango fregi. **C**orreptam ut tango tetigi: ca
 do cecidi: parco peperci. **E**. uero transit in. i. ut eo iui. uel ii. **S**olinus in
 collectaneis. uel polihistore: **T**acius in arce ubi nunc ædes est. **I**uno/
 nis moneta: qui anno quinto q̄ in gressus urbem fuerat a laurentibus
 interemptus est: septima & uicesima olympiade hominē exiuit: queo
 quiui uel quii: **H**æc eadem uocalis penultima in uerbis secundæ con/
 iugationis sæpe mutatur in. u. ut doceo docui: moneo monui: doleo
 doiui quod similiter est quando in tertia uel quarta coniugatione pa
 titur: ut rapio rapui: aperio aperui. u. & o. manet in principalibus syl
 labis positæ imutabiles temporum quoq; in quibusdam: ut ruo rui:
 domo domui. doceo docui. **H**oc quoq; obseruandū est q̄ nunq̄ in su
 pradicto tempore potest geminari: neq; in principio neq; in fine sylla
 bæ: nisi quæ a muta incipit: ut tondeo totondi: pendeo uel pendo pe
 pendi: disco didici: posco poposci: tundo tutudi: pedo pepedi: tango
 tetigi: cædo cæcidi: cado cecidi: fallo fefelli: prodo prodidi: uendo uen
 didi: ex quo etiam apparet. f. uim magis mutæ obtinere a qua incipi
 ens est geminata syllaba. **S**. ante mutā posita inueniuntur duo quæ ge
 minat syllabā in præterito: sto steti: spodeo spopodi. **A**ntiquissimi eti
 am scindo scicidi dicebāt: quod iuniores scidi dixerūt: ut in præterito
 pfecto uerbi ostēdemus: nec sine ratione inuenitur ante mutas gemi
 natū cū. f. amittit uim suā plerūq; sic posita ante mutā. **V**nde nec se/
 cūda syllaba repetitur. **M**. quoq; geminatur: mordeo momordi: quæ
 loco mutæ in multis fungitur: nā & ante. n. posita cōmunē facit sylla
 bā: ut ramnes ramnetis: sicut cremnes cremnetis. **I**ambica enim sunt
 quæ sic declinant: quod callimachi quoq; auctore confirmatur: in ætiis
 sicut iā supradictū ē hoc uersu τῶσ δὲν ὀδνησ ἀρχεῖος ἐφρησῆνος ὀλ
 λῆσιν ἀίνων. **E**t nunq̄ tamē eadē ante se natura lōgā uocalē patitur in
 eadē syllaba esse: ut illā artē puppim illū rē: spē: diē. **C**ū alia oēs semī
 uocales hoc habent: ut Mæcenas pœan: lol: pax: par. **P**ræterea sola

hanc semiuocalis postponit: quod mutatur: et ut smirna: smaragdus: &
 atque liquidam: ut lamnis. Et quod ante s posita in finali syllaba nominis mo-
 te muta interposita i facit genitiuum: ut hycms hycmis: uel ut inops
 iopis: celebs celibis. Apparet igitur quod elementorum alia sunt eiusdem generis
 ut uocales & consonantes: alia eiusdem speciei: ut i uocalibus breues &
 longae & in consonantibus simplices & duplices quae habent aspirationem
 & quae non habent & earum mediae. Alia uero sunt sibi affines per con-
 mutationem. id est quod inuicem pro se posita inueniuntur: ut breues &
 longae quae habent aspirationem: & quae carent ea. Alia autem per con-
 iugationem: uel cognationem: ut. b. p. f. nec non. g. & c. cum aspirati-
 one siue sine ea. x. quoque duplex similiter. d. & t. cum aspiratione uel
 sine ea. Et cum his. z. duplex. unde saepe. d. scribentes. Latini hanc expri-
 munt sono: ut merides hodie. Antiquissimi quoque Medentius dice-
 bant pro Mezentius. Quinetiam. s. simplex habet aliquam cum supra-
 dictis cognationem. unde saepe pro. z. eam solemus geminatam po-
 nere: ut patrisio pro πατρισιω: pitisio pro πιτισιω: massa pro μάσσα: do-
 res τυ pro τυ. unde nos quoque tu pro τυ & te pro τε. Attici autem ea
 λαττα pro ελάσσα & ορηια pro ορηια & ηττον pro ηδον & ξυα/
 ασχος pro συαασχος. Romani etiam ajax pro αιιασ. In uocalibus
 quoque sunt affines. e. correpta siue producta cum ei diphthongo qua uete-
 res latini utebantur ubique loco. i. longa. Nunc autem contra per ea. i. longa
 ponimus: uel. e. productam: ut ηειλος nilus καλλιόπεια calliopea χο-
 ρεία chorea. e. penultima modo correpta modo producta. o. breuis:
 siue longa cum. u. ut bos βοις. Ebur robur per ebor robor: & platanus per
 πλατανος. A quoque cum. e. & i. arceo & coerceo: facio inficio: necno
 alia cum aliis: & quia frequenter haec in omnibus pene litteris. muta-
 tiones non solum per casus uel per tempora: sed etiam per figurarum
 compositiones: uel deriuationes: & translationes. a. graeco in latinum
 fieri solent: necessarium est earum ponere exempla. a. correpta con-
 uertitur in productam: faueo faui. In. e. correptam parco peperi:
 armatus i armis. In. e. productam facio feci: capio capi: producta quoque
 a. in. e. productam inuenitur halius anhelitus. In. i. correptam ami-
 cus: inimicus. In. o. etiam μαρμαρον marmor. In. u. falsus: insulsus
 ara: arula. e. correpta transit in productam: lego legi. In. a. ut sero sa-
 tus: reor ratus. In. i. moneo monitus: lego diligo. In. o. tego toga.
 Antiqui quoque amploti pro amplecti dicebant: & animaduorti pro
 animaduerti. In. u. ut tego tugurium. Et apud antiquissimos quotiens

cūq; n. d. sequuntur in his quæ a tertia coniugatione nascuntur loco e. u. scriptum inueniemus: ut faciundum: legundum: dicundum uertundum pro faciendum legendum dicendum uertendum. **I** transit in a: ut genus generis generatim: paulus pauli paulatim. **I**n e: fortis forte: sapiens sapientis sapienter. **I**n o: patris patronus: et patro uerbum: olli pro illi: saxi saxosus. **I**n u: carnis carnifex antiqui pro carni fex: ut lubens pro libens: & pessumus pro pessimus. **S**ciendum tamē est q; pleraq; nomina quæ cum uerbis siue participiis componuntur uel nominatiui mutant extremitatem syllabæ in i correptam: ut ar mipotens homo homicida: cornu corniger: stella stelliger: arcus arci tenens: fatum fatidicus: aurum aurifex: caula cauldicus: luctus lucti ficus: cornu cornicen: tuba tubicē: fides fidicen. fides plura e enius singulari fides est unde etiam diminutiuum fidicula: tubia tibicen pro tibiicen. **T**ibia enim a in e debuit mutare ut supra dictum est: unde pro duabus idest breuibus una longa facta est: quod in alia huiusce modi compositione nō inuenies: uulnus uulnificus: magnus magnificus: amplius amplificus: fructus fructifer: opus opifex. **N**el genitiui ut uir uiri uiripotens par paris parricida quod uel a pari componitur uel ut alii dicunt a patre. **E**rgo si est a pari. r. euphoniae causa additur **S**in a patre. r. in. r. conuertitur. quibusdam tamen a parente uidetur esse compositum & pro parricida per syncopam & commutationem. t. in. r. factum parricida: uxor quoq; lucis lucifer: flos floris florifer: sacer sacri sacrificus: frater fratris fratricida: soror sorori sororicida: ars artis artifex. **P**auca sunt quæ hanc non seruant regulam ut auceps aues capiens: mens mentis mentecaptus: augur augustus & similia: & quæ ex duobus nominatiuis componuntur: sed ea cum de figuris dicemus latius tractabimus. **Q**aliquot Italiae ciuitates teste Plinio non habebant: sed loco eius ponebant. u. & maxime umbræ & tusci. **O** transit in. a. ut creō creauī. **I**n erut tutor tutela: bonus bene uonū genu ποῦδ pes. **A**ntiqui cōpes pro compos: in quo a oles sequimur. **I**lli enim ἐδόντα pro ὀδόντα dicunt. **O** conuertitur in. i. uirgo go uirginis. **I**n. u. tremo tremui: huc illuc pro hoc illoc. **V**irgilius in octauo: **H**oc tunc ignipotens caelo descendit ab alto. **E**t pleraq; quæ apud graecos nominatiui in os terminant. o. in. u. conuertunt apud nos: ut κύρος cyrus: σπονδαίος spondeus: κύπρος cyprus: πέλγος pelagus. **M**ulta præterea uetustissimi etiā in principalibus mutabāt syllabis: gungrū p gōgrū: chūchim p chōchi: huminē p hominē

proferentes: sunt pro fontes frondes pro frondes **Vnde** lucretius in primo libro: Angul toq; fretu rapidum mare diuidit undis. pro freto. **Idem in tertio**: Atq; ea nimirum quaecunque acherunte iacentem. **In eodem**. Nec tityon uolucres ineunt acherunte iacentem. Quarta men a iunioribus repudiata sunt quasi rustico more dicta. **V** quoq; multis italis populis in ulu non erat sed e contrario. **Vnde** Romanorum quoque uetustissimi in multis dictionibus loco eius .o. posuisse inueniuntur: publicum pro publicū: quod testatur Papyrianus de orthographia: polchrum pro pulchrum colpam pro culpam dicentes: & hercolem pro herculem: & maxime digamma antecedere hoc faciebant: ut seruos pro seruus: uolgu pro uulgu dauos pro dauus. **T**rahit in .i. a. ut ueredus ueredarius. **In .e.** pondus ponderis: deierat pierat pro deirrat peirrat: labrum labellum sacrum sacellū. **A**ntiqui auger & augeratus pro augur & auguratus dicebant. **In .i.** cornu cornicem: arcus arcitenens: fluctus fluctuagus: cursus uel currus curriculus uel curriculū. **In .o.** nemus nemoris ebur eboris: robur roboris **P**onitur hanc eadem littera in grecis nominibus modo loco .o. diphthongi: ut musa pro μουσα modo p. o. correpta ut Homerus π δ α η ρ ο s pro eadem producta ut fur pro φ ο ρ sicut e contrario pro β η ο s bos modo pro i longa: ut uis pro mus modo pro correpta: ut πορφυρα purpura. **I**n plerisque tamen uoles hoc facimus secuti. **A**lli enim δουρατηρ dicunt pro δουρατηρ corripientes: uel magis. ysonio u. soliti sunt pronuciare. **I**deoq; ascribunt .o. non ut diphthongum faciant ibi: sed ut sonum .y. uolicū ostendant: ut καλλιχ ηρουκενος εδιπικος δουρατηρ **Q**uod nos secuti. u. modo correptam modo productam habemus: quis uideatur oy. diphthongi sonum habere. **P**ro .o. quoq; oy. solent frequenter ponere greci δ ο ρ ο s pro δ ρ ο s η η ο ο s pro η ο ο ο s dicentes: quod nos frequenter habemus in finalibus maxime syllabis: ut Prisamus pylus pelium. u. tamen corripientes. **E**st quando amittit uim tã uocalis q̄ consonantis: ut cum inter. q. & aliam uocalem ponitur: sicut iam commemorauimus: ut quis quam. hoc idem patitur etiã inter. g. & aliquam uocalem: ut sanguis lingua. s. quoq; aheadete & se quete a uel e hoc idem saepe fit: ut suadeo suauis suesco suetus: quod apud uoles quoq; .y. saepe patitur & amittit uim littera in metro: ut σαφαλλαδ τυδα α δ αυ η τα τ α ρ ω ρ α similiter π η λ υ i dissyllabum inuenitur apud eosdem cum .y. non est diphthongus. **E**st quando transit in consonantem idem. u. ut η δ υ τ η ο s nauita nauita: gaudeo gauisus: si

cut e contra a consonante transit in uocalem ut supra diximus: caueo
cautus: soluo solutus: faueo fautor: uoluo uolutus: saepe. u. interponi/
tur iter. cl. uel. cm. i. græcis nominibus: ut ἥρακλῆς hercules ἄσκλιπτι
ὄδ᾽ ἄσκαπιος & ἄτικί αἰκμῆν alcumena αἰκμῆν αἰκμῆν alcumenon
In consonantibus quoq; multæ sunt similiter cōmutationes. **L.** triplicem
ut **Plinio** uidetur sonum habet exilem quando geminatur secun/
do loco posita: ut ille **Metellus** plenum quādo finit nomina uel sylla/
bas & quando habet ante se in eadem syllaba aliquam consonantem
ut sol: sylua flauus clarus. medium autem i aliis: ut lectus lecta lectū
L. transit in. x. ut paulum pauxillum: mala maxilla: uellum uexillum
In. r. ut tabula taberna. **M.** obscurum in extremitate dictionū sonat:
ut templum: apertum in principio: ut magnus mediocre. i. mediis ut
umbra. **T**ransit in. n. & maxime. d. uel. t. uel. c. uel. q. sequentibus: ut
tam: tandem: tantum: tantundē: idem: identidem: num: nuncubi. &
ut **Plinio** placet nunquis nunquam anceps pro amceps. **A**m enī præ/
positio. f. uel. e. uel. q. sequentibus in. n. mutat. m. ut anfractus: anci/
lus anquiro. **V**ocali uero sequente intercipit. b. ut ambitus: ambelus
ambustus ambages: necnon etiam in comburo combustus idem fit.
Finalis dictionis subtrahitur m in metro plerunq; si a uocali incipit se/
quens dictio: ut **Illum** expirantem trāsfixo pectore flāmas. **V**etustis/
limi tamē non semper eam subtrahebāt. **Ennius** in. x. annalium. **I**nfi/
gnita fere tum milia militum octo duxit delectos bellum tolerare po/
tentes. **N.** quoq; plenior in primis sonat: & in ultimis partibus sylla/
barum: ut nomen stamen. **E**xilior in mediis: ut amnis dānum transit
in. g. ut agnosco ignauus ignotus ignarus: ignominia cognosco cog/
natus potest tamen in quibusdam eorum etiam per concisionem adē/
pta uideri n. quia in simplicibus quoq; potest inueniri per adiectionē
g. ut gnatus gnarus & sequente. g. uel. c. pro ea. g. scribunt græci. **E**t
quidam tamen uetustissimi auctores **Romanorum** euphoniae causa
hoc bene facientes: ut agchises ageps aggulus aggens: quod osten/
dit **Varro**. i. de origine linguæ latinæ his uerbis: Aggulus aggens ag/
guilla iggerunt **I**n eiusmodi græci & actius noster binam. g. scribunt
alii. n. & g. quod i hoc ueritatē facile uidere nō ē. **S**imiliter ageps &
agcora **T**rāsit etiā. n. i. l. ut unus ullus nullus: uinū uillū catena catel/
la: bonus bellus catinū catillū. **S**imiliter collega collego: illido collido
Trāsit etiā i. m. sequētibus. b. uel. m. uel. p. auctore **Plinio** & **Papyria**
no & pbo ut imbibo imbellus imbutus imieo imitto imotus improbus

imperator impello. **S**imiliter in græcis nominibus neutris in. on. desin-
 entibus: ΠΑΛΛΑΔΙΟΝ palladium ΠΗΛΙΟΝ pelion trāsīt etiam in .r. ut
 corngo corrum; ο: iusto: hanc autem mutationem litterarum sciēdū
 est quadam naturali fieri uocis ratione: propter celeriore[m] motum
 linguæ laborumq[ue] ad uicinos facilius transeuntium pulus. **T**ranit
 supradicta consonans. n. etiam in. s. scindo scissus: hindo fissus. in. t.
 canis catulus: in. e. ecquid pro enquit. **E**xpellitur. n. a græcis in. an
 desinentibus: cum in latinam trāleant formam ut demipho: simo leo
 draco: sicut econtra additur latinis nominibus in. o. desinētibus: apud
 græcos: ut κικέρων κἀτῶν pro **C**icero **C**ato; **T**ranit in. u. consonan-
 tem: ut sino siui: sterno strauī. **R.** sine aspiratione ponitur in latinis
 græcis uero princ[ipalis] uel geminata in media dictione aspiratur: ut
 rhetor rhodus pyrrhus tyrrhenus orthēna: pro quo nunc orthēna
 dicentes aspirationem antiquæ seruant scripturæ: **T**ranit in. l. n. tger
 n. gellus umbra umbella in. s. ut arbos pro arbor: odos p[ro] odor. **P**lau-
 tus in captiuis. **Q**uorum odos sub balcanos omnes adegit in forū
 uertor uersus. in duas. s. uero ussi: gero gessi: in. u. consonantem: tero
 triui: sero seui. in. n. aneus pro aræus. **S.** in metro apud uetustissimos
 uim suā frequenter amittit. **V**irgilius in. xi. aneidos. **P**onite spes sibi
 quisque. **I**dem in duodecimo inter se coisse uires: & decernere ferro.
Ne autem conjunctione sequente cum apostropho penitus tollitur
 ut uiden latin uin: pro uidesne satisne uisite. **N**ec non etiam in græcis
 nominibus as uel es terminantibus plerunq[ue] tollitur cum sint pri-
 ma declinationis: ut getha binhia phædria chateia poeta quoque so-
 phista: scytha: citharista: in quibus etiam. s. producta in. a. correptam
 conuertitur. **T**ranit hæc eadem in. m. ut rursum prorsus dimi-
 nuo pro disminuo. **T**ertius in adelphis: **D**iminuetur tibi cerebrum
In. n. mutatur. s. sanguis sanguinis. **I**n. r. flos floris: ius iuris: cursus
 curriculum uel curriculum: in. x. aiax pro aias & pistrix pro pistris: in
 quo sequimur dores illi. n. ὄρνιξ pro ὄρνις in. d. custos custodis: pes
 pedis: praes praesidis: palus paludis. **I**n. t. nepos nepotis uirtus uir-
 tutis sancti sanctis. **I**n. u. consonantē bos bouis. **S**æpe p[ro] aspiratione
 ponitur in his dictionibus quas a græcis sumpsimus: ut semis lex
 septem seji sal: **N**am hemis hex hepta he hi hals apud illos aspiratio-
 nem hēnt in principio. **A**dco aut cognatio ē huic litteræ. i. s. cū a pira-
 tiōe qd p[ro] ea in quibusdā dictionibus solebāt boetes. i. p. s. h. scribere

muha p muha dicētes: huic. s. p̄ponit. p. & loco. ψ. græce fugitur: p
 qua Claudius Caesar antigisigma u hac figura scribi uoluit: sed nulli
 ausi sūt atiq̄ scripturā mutare: quīs non sine rōne hæc quoq; duplex
 a græcis addita uideat. nā multo meliorē: & uolubiorē sonitū hēt. ψ
 q̄ ps uel bs. hæc tamē. i. bs. nō alias debēt p̄i p̄ ψ hoc ē i eadē syllaba
 cōiūcta: nisi i fine nti: cuius genitiuus i bis definit: ut urbs urbis: ca/
 libs celibis. arabs arabis Sicut ergo. ψ. melius sonat q̄ ps uel bs sic. x.
 etiā quā gs uel cs. & x. quidē assūpsimus. ψ. aut nō. Sed quātū expe
 ditior ē. ψ. q̄ ps tantū. ps q̄ bs. Iōq; nō irōabiliter plerisq; loco uidet
 ψ. ps debere scribi: q; de ordie litterarū docētes plenius tractabimus
 X. duplex mō p̄ cs. mō p̄ gs accipit: ut apex apicis: grex gr̄gis: tran
 sit tamē ēt i. u. cōsonātē ut nix niuis. necnō i. ct. ut nox noctis supel
 lex supellectilis. Sed hæc cōtra regulā declinari uidēt. Subit ēt. x. lit
 tera loco aspiratiōis: ut ueho uexi traho traxi. x. uertit i f ut efficio ef/
 fero. Et sciēdū q; quotiēscūq; ex præpositio præponit cōposita dictio
 nibus a uocalibus incipientibus: uel ab his quattuor consonantibus
 hoc est. c. p. t. s. integra manet ut exaro exeo exigo exoleo exuro ex/
 cutio expeto extraho exequor: in quo uidemur contra græcorum
 facere consuetudinē. illi. n. s. sequente nūquam. x. præponunt: sed
 K pro ea. ut ἐκασια. Melius ergo nos quoque. x. solam ponimus
 quæ locum obtinet. cs. cuius rationem non solum ipse sonus aurium
 iudicio possit reddere. Sed etiā hoc q; geminari. s. aliqua consonante
 antecedente minime potest. Geminari autē uidetur post cōsonātem
 si. x. antecedēte quæ loco c & s fugit ipsa cōsequatur: ut exsequie ex
 sequor. Quod si liceret: licebat etiā post bs uel ps quas loco. ψ. dupli
 cis accipimus addere. s. ut diceremus obsessus: abssectus: qd minie
 licet: nunquam. n. nec. s. nec alia consonans geminari potest: ut dixi
 mus alia antecedēte consonante. nunc de mutis dicemus. b. trāsit in
 c. ut occurro succurro. in. f. ut officio sufficio suffio. in. g. ut suggero
 in m. ut sumitto: globus glomus. in. p. ut suppono. in. r. ut surripio
 arripio. in. s. ut iubeo iussi: nā suscipio sustuli a susum uel sursum ad
 uerbio composita sunt: unde subtinio & subcumbo non mutaue
 rūt. b. i. s. Suspicio quoque & suspicio a susum uel sursum compo/
 nuntur: sed abiiciunt unam. s. non. n. dicimus suspitio: sed suspitio
 quia non potest duplicari consonans alia subsequente consonante:
 quomodo nec antecedente: nisi sit muta ante liquidam: ut supplex
 suffragor sufflo effluo effringo quō & apud græcos σὺτϋρηγορῶ
 bi

συγγλωσσω συνανησων. **C.** transit i. u. consonante: ut quiesco qeui: pa-
sco paui ascisco ascui. **In x.** ut dico dixi: duco duxi: noceo noxa noxi
us. **In .f.** parco parsi: uel peperci. **In g.** antecedente. n. quadrigenta
quingenta septingenta: ango quoque pro ancho. **Et** notandum est
quod ante hanc solam mutam finalem inueniuntur longæ uocales
ut hoc hac: sic hic aduerbium. **Nam** ante. t. si qua inueniatur: per co
nsonantem hoc euenit: ut audit emunit fumat: pro audiuit: muniuit:
fumauit. necnon post. f. posita transit aliquando in. t. uel assumit cā
ut irascor iratus: nanciscor nactus: nascor natus: paciscor pactus: pas
cor pastus. **D:** transit in. c. ut accidit quicquā. **In. g.** ut aggero. **In. l.**
ut allido. **In. p.** ut appono. **In. r** ut arrideo meridies. **Antiquissimi** ue
ro pro ad: frequentissime ar ponebant: aruenas aruentores: aruocatos
arines aruolare: arfari dicentes pro aduenas: aduentores: aduocatos:
affines: aduolare: affari unde ostenditur recte arcesso dici ꝑ arcio uer
bo: quod nunc accio dicimus quod est ex ad & cio compositum: **Ar**
ger quoque dicebant pro agger. **Transit** etiam in. s. ut assideo rado ra
si suadeo suasi: in duas quoque. s. ut cedo cessi: fodeor fossus. **In. t.** atti
net attamino attingo: hæc eadem tamen. d. frequenter interponitur in
compositis hiatus causa prohibendi: ut redigo redarguo prodest sub
trahitur etiam cum sequens syllaba ab. s. & alia consonante incipit ut
aspiro aspicio: ascendo asto. **F.** multis modis muta magis ostenditur:
cum pro. p. & aspiratione quæ similiter muta est accipitur: de quo suf
ficienter superius diximus: quamquam antiqui romanorum æoles se
quentes loco aspirationis eam ponebant effugientes ipsi quoque aspi
rationem: & maxime cum consonante recusabant eam proferre in la
tino sermone. **Habebat** autem hæc. f. littera hunc sonum quem nunc
habet. u. loco consonantis posita: unde antiqui as pro ab scribere. sole
bant. **Sed** quia non potest nau: idest digamma in fine syllabæ inueni
ri: ideo mutata est. f. in. b. sibilum quoque pro sibilu: teste nonio **Mar**
cello de doctorum indagine dicebant. **G:** transit in. s. spargo sparsi:
mergo merfi. **In. x.** tezo texi: pigo pinxi. **In. et.** agor actus legor lec
tus: pingor pictus. **H.** litteram non esse ostendimus sed notam aspi
rationis quam græcorum antiquissimi similiter ut latini in uersu scri
bebant: **Nunc** autem diuiserunt & dextram eius partem supra litterā
ponentes ꝑsilem notam habent quam remmius palæmon exilem uo
cat. **Grillius** uero ad **Virgilium** de accidentibus scribens leuam nomi
nat. **Sinistram** autem contrariæ aspirationis quam grillius flatilcra

uocat **K.** superuacua est ut supra diximus: quæ quamuis scribatur nullam aliam uim habet quam. **c.** **De.** q. quoque sufficienter tractatū est: quæ nisi eandem uim haberet quam. **c.** nunquam in principiis in/ finitorum: uel interrogatiuorum quorundam nominum posita per obliquos casus in illam transiret: ut quis cuius cui. **Similiter** a uerbis q. habentibus in quibusdam participiis in. **c.** transfertur: ut sequor se cutus: loquor locutus. **Transit** in. **s.** ut torqueo torisi: sicut &. **c.** parco parsi: similiter abiicit. **n.** in præterito sicut &. **s.** linquo liqui uinco uici. **Transit** etiam in. **x.** ut coquo coxi. ut duco duxi. **Apud** antiquos fre/ quentissime loco cu syllabæ qui ponebatur: & e contrario ut arquus eoquus oquulus pro arcus cocus: oculus: quum pro cum quur pro cur. **t.** transit in. **s.** ut uerto uersus: concutio concussus: δσᾶ græcum pro ossa. **C.** uero antecedente. **t.** in. **x.** ut pecto pexui: flecto flexi. **Y.** & z. tantummodo ponuntur in græcis dictionibus: quamuis in multis ueteres hæc quoque mutasse inueniantur: & pro. **y.** u. pro. **z.** uero quod pro. **σ.** coniunctis accipitur. **f.** uel. **d.** posuisse: ut fuga murra pro φνγη. **μ.** ὑρρα saguntum massa pro ἰακυνθος ἀξια odor quoque δισσῆ ἀπό τοῦ δισσῆν sethus pro ἰαθος dicentes: & **Medētius** p **Mezētius.** **Er** go corylus & lymphæ ex ipsa scriptura a græcis sumpta nō est dubiū cum per. **y.** scribantur ἀπὸ τοῦ κορυλλῶν χερρονῆος λυμφῆ. **Solebāt** enim uetustissimi græcorum. **l.** pro. **n.** scribere. unde quinquaginta quoq; numeri signū quod illi per. **n.** scribunt nos per. **l.** more antiquis simo scribimus. **διοὺν ἀνὰ σὶ πτόδ**

De ordine litterarum.

Rdo quoq; accidit litteris: q̄ quis ī syllabis dignoscit tamē quia coniunctus esse uidet̄ cum potestate elemētorum: non absurdum puto ei nūc illum subiungere: sunt igitur uocales præpositiua: aliis uocalibus subsequētib; in eisdem syllabis. **a. e. o.** subiūctæ. **e. u.** ut **ae au eu oe.** **I** quoq; apud antiquos post. **e.** ponebat̄: & ei diphthongū faciebat: quam pro omni. **i.** longa scribebant more antiquo græcorū. **Inuenitur** hæc eadā. **i.** post. **y.** in græcis nominibus ut ἀρπυια nam **ui** diphthongus est. **Sunt** igitur diphthongi quibus nunc utimur quattuor. diphthongi autem dicuntur q̄ binos diphthongos: hoc est uoces comprehendunt: nam singulæ uocales suas uoces habent & **ae** quando a poetis p̄ diarexim profertur secūdum græcos p̄ **a** & **i** scribit̄. ut **aulai pictai** p̄ **aulæ** & **pictæ**: & **Vir. i. iii.** **Aulai** ī medio libabant pocula bacchi. **Idem** n̄ octauo. **Diues equi diues pictai**

bii

uestis & auri. **In** grecis uero quotiens huiuscemodi sit apud nos dia-
 relis penultima syllaba. i. pro duplici consonante accipitur: ut maia
 pro maias: aia p aias. **Transit** in. i. producta ut quaro iqro exqro q
 uis exquaro **Plautus** dixit in aulularia. **V.** intro exquare sit ne ita ut
 ego praedico: laedo illido: cado occido. **Ponit** ac pro e longa ut σκηνή
 scena & pro a ut aesculapius pro ἀσκληπίος i quo aoles sequimur.
 Illi enim νύα παῖς pro νύα παῖς & φαίσιν pro φαίσιν dicunt inuenitur
 tamen diphthongus i media dictione correpta tunc quando compo-
 sita dictionis antecedentis i fine est sequente uocali ut praustus. **Vir.**
 in septimo. stipitibus duris agitur sudibus ue praustus. **Homerus.**
 sicut etiam longe uocales solent corripri ut dehisco. **Vir.** in quinto. **In**
 findunt pariter sulcos: totumque dehiscit **Conuulsum** remis rostrisq;
 stridentibus æquor **De** quoque idem patitur apud grecos aescylus

Vnde quidam non sine ratione unum semis singulas eas habere tem-
 pus dicunt. **Idcoque** si consequatur cunsonans quæ dimidium tem-
 pus habet omni modo producitur. **Au** quoque uidetur quasi pati di-
 uisionem cum .i. post u addita transit eadem u in consonantium po-
 testatem ut gaudeo gauisus ναύτης nauita: & ναύς nauis. **Transit**
 tamen i but aufero abstuli ablatu. **Et** sciendum quod pro ab præpo-
 sitione au ponitur in his uerbis oufugio & aufero. **Econtrario** quoq;
 frequenter fieri solet: ut antecedente a & u loco consonantis sequentes
 si abiiciatur uocalis posita post eam. i. post u cōsonantem au diphthō-
 gus fiat u redeunte in uocalem: ut lauo lautus: fauco fautor auis au-
 ceptus: augurium augustus. **Transit** in o productam more antiquo ut
 lotus pro lautus: plostrum pro plastrū: cotes pro cautes: sicut etiam
 e contra pro o au ut austrum pro ostrum: ausculum pro osculum fre-
 quētissimeque hoc faciebant antiqui. **In** u quoque longa transit frau-
 do defrudo: claudio includo. **Eu** transit in e lōgam ut Achilles p achil-
 leus ulyxes pro ulexeus: quod ostenditur in genituo ulyxei. **Horati-**
us in primo carminum **Nec** cursus duplices per mare ulyxei **In** u etiā
 mutatur suzio pro φεύω. **De** est quando per diatesim profertur in
 grecis nominibus: & grecam seruat scripturam pro o
 & i. uonitur quæ tamen sicut supradictum est locum duplicis obtinet
 consonantis. ut Troia pro Τροία maia pro μαία **In** hoc quoque aol-
 les sequimur: sic enim illi diuidentes diphthongum κίλον p κιλόν
 dicunt. **Apud** grecos tamen o quoque in sequente producere licet

antecedente breuem ut. **Homerus** in hoc uersu $\eta\epsilon\varsigma\omicron\rho\alpha\delta\omicron\upsilon\ \kappa\epsilon\ \lambda\alpha\omicron\delta\epsilon$
 $\nu\iota\alpha\chi\eta\ \pi\iota\nu\omicron\nu\tau\alpha\pi\epsilon\rho\ \epsilon\mu\pi\eta\sigma$ aufertur ei i oe diphthongo altera uo /
 calis sequente e longa more attico ut poeta pro $\pi\omicron\eta\tau\eta\sigma$ poema
 pro $\pi\omicron\iota\eta\mu\alpha$ pesnon pro $\omicron\upsilon$ diphthongo graeca nos hanc idest oe.
 ponimus ut $\kappa\omicron\mu\omicron\delta\iota\alpha$ comoedia $\tau\rho\alpha\gamma\omicron\delta\iota\alpha$ tragœdia dicentes nec
 mirum cum pro ω quoque habemus δ & pro γ e in diphthongo acci/
 pimus. hoc tamen ad imitationem bætorum solemus facere. **Trã**
 fit in u longam: ut scenices punices: sceniceo puniceum: pœnarunio
Nunquã diphthongus in præterito pfecto mutat: ut hæreo hæsi. au/
 dio audiui: mœnio mœniui: excepto cado cecidi. **Ei** diphtongo nũc
 non utimur: sed loco eius in graecis nominibus e uel i productas poni
 mus: & in priore sequimur $\alpha\omicron\lambda\epsilon\varsigma$: illi enim $\tau\omega\delta\upsilon\ \mu\omicron\omicron\delta\epsilon\eta\eta$ dicunt pro
 $\Delta\iota\omicron\delta\epsilon\eta\eta\ \&\ \alpha\tau\omicron\eta\eta\ \epsilon\iota\tau\omicron\eta\eta$. **Et** nos plerunque cum $\epsilon\iota$ apud graecos
 fit pura penultima in illis maxime scemininis quæ per adiectio /
 nem assumunt a apud graecos mutamus η in e productam: ut $\Delta\iota\omicron$
 $\pi\epsilon\iota\alpha$ diopea $\kappa\alpha\lambda\lambda\iota\omicron\pi\epsilon\iota\alpha$ calliopea. **Nam** in illis quæ in ia solũ desinũt
 apud graecos raro fit hoc: ut nos ponãmus e pro i ut argia alexandria
 nicomedia langia lampia. **Stattius** in quarto. **Candens**que iugis lam/
 pia niuosis. **Idem** i eodem. hoc quoque secreta nutrit langia sub um/
 bra. **Idem** in. i. i. **Tunc** donis argia nitet: uilesque sororis: **Ornatus** sa/
 cro præculta superuenit auro. **Raro** autem diximus propter medeam
 plateam niceam. **Nam** quod **Vir.** **Qui** tela tiphoea tēnis. **E** correptã
 protulit doricum est illi. enim solent $\epsilon\iota$ diphtongo abicere i **In** latinis.
 autem dictionibus difficile inuenies i longam ante uocalem positã
 nisi in genitiuis in ius desinentibus: ut illius solius ullius: quæ tamẽ
 licet & corripere in metro: & in uerbo fiam fias fiat: quod ipsũ
 quoque contra aliorũ eiusdem conjugationis fit regulam uerborum.
In masculinis quoque $\epsilon\iota$ pura in e longam conuertitur. ut $\acute{\alpha}\chi\iota\lambda\lambda\epsilon\iota\omicron\sigma$
Achilleus: $\acute{\alpha}\lambda\phi\epsilon\iota\omicron\sigma$ alpheus $\sigma\tau\omicron\eta\delta\epsilon\iota\omicron\sigma$ spondeus non sine ratione ta
 men hoc fit. **Sed** quia i pura penultima ante us uel a uel um per no/
 minatiuos non inuenitur producta i latinis dictionibus: nisi in dissyl
 labis & ipsis graecis. **Nam** in graecis sæpe inuenimus ut chius & dia.
 & in uno trisyllabo quod apud **Stattium** legi: ut licius. **Stattius** in deci
 mo thebaidos. **Ad** patrias si quando domos optataque pœan. **Tem**/
 pla licie dabis totiditã dona: sacratũ Postibus & totidẽ uoti memor
 exige tauros. **In** aliis uero consonante l sequente pro $\epsilon\iota$ diphthongo
 longam i ponimus ut $\eta\epsilon\iota\lambda\omicron\sigma$ nilus. **In** semiuocalibus similiter sunt
 b i i

alia prapositione aliis semiuocalibus in eadē syllaba: ut in sequente n
ut in nesteus amnis. **S.** quoque sequente m ut in myrna smaragdus: nam
uitium faciunt qui z ante m scribunt. Nunquam enim duplex in ca/
pite syllabae polita potest cum alia iungi consonante. **Lucanus** quoque
hoc ostendit in decimo. **T**erga sedent crebro maculas distincta sma/
ragdo. Nam si esset z ante m subtrahi in metro minime posset: nec sta/
ret uersus. **S** enim in metro saepe uim consonantis amittit. In fine autē
syllabae omnes liquidae solent ante s poni ut plus hiems mons ars. **S**i/
militer ante x excepta m ut falx lanx arx: In mutis prapponuntur b &
g sequente d ut **ΒΔΕΛΗΡΟΣ** bdellium genus lapidis abdir. abdomē: mig/
donides. **C** uero & p prapponuntur mutis sequente t ut actus lectus:
aptus diphthongus. **S**emiuocalis nulla prapponitur mutis nisi s sequē/
te b ut alveus albutus c uel q ut scutum squallor. p ut spes spera t sta/
tus stennius. Ante aliam autem nullam mutarum. **M**utae uero semiuo/
calibus prapponuntur liquidis absque m omnes pene omnibus bl ut
blandus cl ut clarus dl abodlas nomen barbarum gl gladius glabrio
cl teptolemus atlas pl planus fl flauus bn abnuto. sed b magis supe/
rioribus est syllabae: cn onidus dn cidnus ariadne gn gneus tn aetna
p therapne spinus. br breuius umbrae cr creber dr draces gr gratus fr
frater pr patrum tr tractus. Ante m autem inueniuntur c d g t ut pyrac/
mon: alcmene: dragma: dmois: admetus agmen tmolus: isthmus:
Tres autem consonantes non aliter possunt iungi in principio sylla/
bae: nisi sit prima s uel c uel p secunda quidem post s c uel t uel p. Post
c autē aut p principales secunda t tertia l uel r sed l in solis illis quae ab s i/
cipiunt ut asclepiodorus. scriba: stlopus. splendidus spretus. In gra/
cis etiam φ secunda ponitur: quam nos per ph plerunque scribimus
σφραγίς uictrix. sceptrum. Nam post pt uel ct simul iunctas l non i/
uenitur: ut ostendimus ipsa soni natura prohibente. In fine uero dic/
tionis contra inuenimus primam liquidam sequentem mutā: postre/
mam s ut urbs stirps. Sin autem in duas definit consonantes dictio/
neesse est priorem liquidam esse: & sequentem s uel x ut supra osten/
dimus: uel c uel t antecedente n ut hinc dicunt amant hunc: uel loco
ψ graece bs uel ps scribere pro ratione genitiui: ut arabs: arabis pelops
pelopis: caelebs caelibis: princeps principis. Quibusdam tamen ut su/
pra docuimus non aliter uidetur ψ graeca nisi pro ps scribenda: quam/
quam enim ratio genitiui supradictam exigit scripturam: tamē cog/
nationem soni ad hoc procliuiorem esse aiunt. **H**oc tamen sciendum

est quod principium syllabæ omni modo pro ψ ps debet habere: ut
 psitacus pseudulus ipse: nubo quoque nupsi: scribo scripsi faciūt: quā
 uis analogia per b. cogit scribere: sed euphonia superat quæ etiā nup
 tam non nubtram & scriptum non scribtum compellit p. p non per
 b dicere & scribere.

**Liber primus prisciani caesariensis grāmatici
 de littera explicitus ē: Sequit liber secundus.**

De Syllaba.

SYLLABA EST COMPREHENSIO.

litterarū consequens sub uno accentu: & uno
 spiritu prolata. Abusiue tamen etiam singula
 rum uocalium sonos: syllabas nominamus:
 possumus tamen & sic diffinite: Syllaba est
 uox litteralis quæ sub uno accentu: & uno
 spiritu indistāter profertur. **Ab** singulis tamē
 incipiens non plusquam ad sex litteras procedere syllaba potest in la
 tino sermone: ut a ab arx mars stans stirps. **Et** sciendum quod sylla
 bæ quæ ex singulis constant litteris: non plures sunt quam ipse uoca
 les de quibus fiunt: quæ autem constat ex amplioribus litteris pene
 innumerabilis: nulla syllaba tres uocales habet unde u & i non aliter
 iunguntur diphthongis: nisi loco positæ consonantium u tamen etiā
 tunc coniungi potest diphthongo: cum amittit uim litteræ: ut quæ
 liguæ. **Sæpe** inueniuntur pro duabus uocalibus iunctis: hoc est pro
 diphthongo singulæ uocales positæ: ut plostrum pro plaustrum: &
 inquirō pro inquæro. **Et** ubique pro. ei. diphthōgo e productam uel
 i sicut supradictum est pro oy autem. u. in græcis ponimus dictioni/
 bus: ut. σπὸν Δείος. σπὸδὲς Νείλος. nilus moyla musa: quæ singularū
 litterarum sunt syllabæ: ex uocalibus constant ut dictum est: ut ac:
 quæ autem ex duabus constant uel a uocalibus fiūt: & inuenit diph
 thongus ut au oe. uel a uocali & consonante antecedente & sequente
 antecedente: ut da: sequente: u ad. **Non** plus tamen quam tres conso
 nantes antecedere uocalem nec rursus nisi tres consequi possunt. **Sed**
 tamen hoc notandum est quod si antecedant tres consonantes non
 possunt nisi duæ conseq uocalē ut mōstrans. **Nec** iterū si cōsequātur
 tres possunt antecedere nisi duæ: ut stirps: **Si** antecedens syllaba ter/
 biiii